

Asia: VN/36738/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi rokotuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asetusluonnoksessa rokotusten antamista ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös hammaslääkäri, proviisori, farmaseutti, laboratoriohoitaja (bioanalyttikko AMK-koulutus), sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittanut lähihoitaja ja lähihoitajan tutkintoa edeltäneen koulutuksen suorittanut perushoitaja olisivat oikeutettuja antamaan rokotuksia 18 vuotta täyttäneille ja sitä vanhemmille pistoksina säädetyin edellytyksin. Rokotuksen saisi antaa myös lääkärin, hammaslääkärin, sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai kättilön ammattiin opiskeleva tietyin edellytyksin.

Laajennettavaksi ehdotetun rokotusoikeuden edellytyksinä asetusluonnoksessa mainitaan asianmukaisen rokotuskoulutuksen saaminen ja rokotusten tapahtuminen rokotuskoulutuksen saaneen lääkärin, hammaslääkärin tai asianmukaisen rokotuskoulutuksen saaneen sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai kättilön johdon ja valvonnan alaisena.

Asetusluonnoksen mukaan edellä mainittujen ammattiryhmien toimiminen rokottajina turvaisi osaltaan rokotusten etenemistä mahdollisimman tehokkaasti. Rokotusoikeuden laajentaminen voi yksilötasolla nopeuttaa rokotuksen saamista ja siten ehkäistä tartuntoja.

Diabetesliiton ensimmäinen huomio koskee potilasturvallisuutta. Tuomme esiin, että rokotusturvallisuus on ensisijainen asia jokaisessa rokotustilanteessa. Rokotuksen tarkoitus, terveyden suojeleminen, on vaarassa romuttua, mikäli rokotuksia annetaan puutteellisin valmiuksin ja tiedoin tai niitä ei asianmukaisesti kirjata potilastietojärjestelmiin. Tämä on huomioitava erityisesti pitkäaikaissairaiden, monisairaiden ja paljon lääkkeitä käyttävien henkilöiden osalta. Rokotusoikeuden laajeneminen koskisi ilmeisesti kaikkia rokotusohjelmaan kuuluvia rokotuksia, ei pelkästään ns.

kausirokotuksia, koska asetusluonnoksessa ei eritellä rokotusoikeutta annettavan rokotteen perusteella. Perustelumuongiossa todetaan, että laaja rokotuskoulutus antaa valmiudet kaikkien kansallisen rokotushjelman rokotteen antamiseen. Kuitenkin perussairaus tai henkilön saamat hoidot voivat olla vasta-aihe osalle rokotuksista, ja näiden selvittäminen tulee varmistaa potilastietojärjestelmästä.

Välitön uhkakuva liittyy rokotuksen jälkeisen seurannan toteuttamiseen. Mahdollisen rokotereaktion, erityisesti anafylaksian, toteaminen ja valmius asianmukaisella tavalla reagoida mahdollisesti henkeä uhkaavaan vaaratilanteeseen on varmistettava rokotuksen yhteydessä kaikissa rokotuksia toteuttavissa toimipisteissä suunnitelmallisesti.

Toinen huomiomme liittyy rokotuskoulutukseen. Muistiossa viitataan asianmukaiseen rokotuskoulutukseen useampaan kertaan, mutta sen sisältö jää epäselväksi. Säännöskohtaisissa perusteluissa mainitaan rokotuskoulutuksen suunnittelu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyönä. Epäselväksi jää hyvinvointialueiden rooli rokotuskoulutuksen antajana ja osaamisen varmistajana sekä rokotusosaamisen ylläpitäjänä ja tämän toiminnan edellyttämät resurssit. Rokotuskoulutuksen toimeenpanon ja osaamisen ylläpitämisen seurannan tulisi olla hyvässä vauhdissa asetusmuutoksen voimaantullessa.

Kolmantena kiinnitämme huomiota tiedonkulkuun. Rokotuspäätöksen tekijällä (rokottajalla) on tosiasiallisesti oltava käytössään riittävät terveystiedot rokotuksen ottajasta, mukaan lukien tiedot aiemmista rokotereaktioista. Tämä tieto ei voi jäädä pelkästään suullisen, rokotuksen ottajan antaman tiedon varaan, vaan rokotuksen antajalla tulisi olla pääsy potilastietojärjestelmiin. Tällä hetkellä apteekeissa ei ole yhteyttä potilastietojärjestelmiin. Tulevaisuudessa annettavien rokotusten osalta ennakointi niiden soveltuvuudesta eri potilasryhmille on vaikeaa. Rokotuksen soveltuvuuteen voi vaikuttaa myös se, kuuluuko potilas johonkin ns. riskiryhmään, mitä sairauksia hänellä on ja mitä lääkkeitä hän käyttää. Tiedonkulku näistä asioista on varmistettava rokotuksen yhteydessä.

Tiedonkulku tulee varmistaa myös tulevia terveydenhuollon kontakteja varten. Voimassa olevaan rokotusasetukseen ei kirjaamisen osalta ole suunnitteilla muutoksia (7 §). Siten annetut rokotukset on merkittävä potilasasiakirjaan joko rokotusten seurantalomakkeelle tai vastaavaan kohtaan sähköisessä tietojärjestelmässä. Lomakkeeseen tai tietojärjestelmään merkitään rokotuspäivämäärä, rokotteen nimi, eränumero, pistoskohta, rokotustapa ja rokottaja. On huolehdittava, että tämä varmistetaan kaikissa rokotustilanteissa. Tällä hetkellä apteekeilla ei ole pääsyä potilastietojärjestelmiin eikä tällaisia rokotusasetuksen mukaisia kirjauksia näin ollen voida tehdä.

Neljänneksi kiinnitämme huomiota rokotustoiminnan kokonaisvastuuseen. Luonnoksessa esitetään, että rokottaminen apteekeissa on mahdollista vain apteekin yhteydessä toimivan terveystieteen kautta ja/tai terveydenhuoltopalveluita tarjoavan, erillisen yrityksen kautta, joka toimii apteekin tiloissa. Näissäkin toimipisteissä annettavan rokotustoiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta

vastaisi edelleen aina lääkäri (rokotusasetus 6§ 1 mom). On epäselvää, kuinka tämä lääkärin vastuu käytännössä toteutetaan apteekkien osalta. Etenkin, kun perustelumistion viimeisessä kappaleessa sanotaan, että rokotustoiminnan järjestämisestä vastaava hyvinvointialue on vastuussa siitä, että rokotustoiminta täyttää sille asetettavat vaatimukset. On kyseenalaista, kuinka hyvinvointialue voisi vastata alueensa yksityisen terveydenhuollon toiminnasta.

Lisäksi on huomioitava, että apteekit perivät toiminnastaan erilaisia palvelumaksuja. On varmistettava, että kansalliseen rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset saadaan jatkossakin maksutta.

Nämä huomiot antavat aiheutta kannattaa ammattilaisten rokotusoikeuden laajentamista täysi-ikäisille annettavien rokotusten osalta, mutta vain, mikäli potilasturvallisuuteen, rokotuskoulutukseen ja tiedonkulkuun sekä vastuunjakoon liittyvät uhkakuvat voidaan riittävällä tavalla ratkaista. Asetuksen voimaantuloa ennen näihin kysymyksiin tulee riittävästi vastata ja varautua, ja tarvittaessa rajata ammattilaisten rokotusoikeuden laajentaminen vain terveydenhuollon toimipisteissä toteutettavaan rokotustoimintaan eli rajata apteekkien terveystieteet rokotusoikeuden ulkopuolelle.

Tuominen-Lozic Laura
Suomen Diabetesliitto ry